

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. I. Quid sit Forma substantialis, & an detur à parte rei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

DISPUTATIO TERTIA.

De Formâ substantiali.

TERTIVM generationis substantialis principium est Forma, de quâ in Disputatione hac. De illâ agit P. Suarez Disputatione 15. per totam, Hurtadus Disputatione 4. Physicâ, Conimbricenses lib. 1. cap. & quæst. 9. Nos brevius quæcumque sunt necessaria perstringemus.

SECTIO I.

*Quid sit Forma substantialis, & an
detur à parte rei.*

VLTra materiam primam, quam Disputatione præcedenti ostendimus dari in entibus naturalibus, nunc addimus, dari etiam formam substantialem, complementem materiam, eamque determinantem ad speciem hominis, leonis, &c. Eam antiqui Philoſophi, teste Aristotele 1. Metaphysicâ, cap. 2. ignorarunt. Primus eam agnovit Pythagoras, deinde, Timæus Locrenſis eius discipulus, post quos Plato & Aristoteles clariorem illius noticiam tradiderunt apud Conimbricenses supra artic. 2. Hisce vero temporibus nullus est qui eam non agnoscat: nihilominus tamen eius existentiam breviter ratione probabimus.

Primò ex animo rationali, quem ultra corpus esse in homine, adeò est certum, & lumine naturæ notum ex variis operationibus ipsius hominis, ut nullus, quantumvis rusticus, eam non agnoscat: ex homine autem discurremus ad alia entia. Argumentum autem commune est, Quia vel materia de se est completa substantialiter, vel non. Si est completa, ergo non posset etiam in homine admittere consortium animæ rationalis, quia ex ente completo non potest fieri unum per se. Si verò non est completa, ergo in aliis entibus, ubi complementum animi rationalis deest, requiritur aliqua alia forma substantialis, quâ materia compleatur. Dico, hoc esse argumentum commune, quia ego puto, illud non esse efficax: quomodo enim probatur, materiâ, etiam si sit incompleta sine animo rationali, non posse sine illo existere, quandoquidem & ipse animus rationalis, qui incompletus est, existere potest sine materiâ?

3. Secundò contra eundem discursum objicies: Verbum divinum est ens completum in se, & nihilominus ex illo & humanâ naturâ resultat unum suppositum per se; ergo licet materia prima esset completa, neque egeret aliis formis, adhuc posset cum animâ rationali unum per se constituere; ergo discursus supra factus non probat intentum. Respondere fortè aliquis, ex Verbo & humanitate non resultare unâ naturam per se, quia humanitas iam est completa in ratione naturæ; ergo similiter si materia prima in ratione naturæ esset completa, non posset ex eâ

& animo rationali resultare una natura per se, qualis est humana. Deinde, ideò ex Verbo divino & humanitate resultare unam personam per se, quia humanitas non est pars personæ ut personæ, sed terminus illius; non autem repugnat, ut persona seu suppositum, quod antea terminabat unam naturam, postea terminet aliam simul, adhucque maneat suppositum, unum, quia hoc dicit in recto ipsam subsistentiam quæ est una; sicut unum subiectum album, quantumvis habeat plures albedines adæquatas, adhuc semper manet unum album, quia album dicit in recto subiectum, quod est unicum, etiam si albedines sint plures; at verò in materiâ primâ respectu hominis non ita se res habet, quia homo tam in recto dicit animam quàm materiam, & utramque ut compartem alterius. unde si materia esset completa de se in ratione naturæ, non posset ex illâ & animo rationali unum per se resultare.

Hæc solutio non mihi placet, quia inuoluit questionem de re cum quæstione de nomine. Pro quo aduerte, etiam si quoad modum nostrum loquendi ac concipiendi, dicatur in aliquo toto aliqua in recto, & aliqua in obliquo, ut alibi declaravi, in re tamen ipsa non esse rectum & obliquum, sed omnes partes æquè esse intrinsecas & essentielles toti. V. g. album dicit in recto subiectum, in obliquo albedinem; id est, nos, dum explicamus album, ponimus in nominatio subiectum, & in alio casu albedinem: verum in re ipsa non est obliquum, nec rectum; & concreto album tam essentialis est albedo, quàm subiectum, & è contrario; ergo similiter, licet in concreto subsistens, in recto dicatur subsistentia, & in obliquo natura (ut admitto respondentem) in re tamen ipsa tam natura est pars illius concreti, quàm ipsa subsistentia, & æquè illa est essentialis quàm hæc, non secus ac homini, tam essentialis est vis, quàm materia & forma, etiam si hæc in recto, vis verò dicatur in obliquo. Ergo rurſus, sicut quia materia est pars essentialis hominis, ut tu ipse admittis, si illa esset completa, non posset cum animo rationali constituere unum per se; ita similiter, quia Verbum divinum est completum, & in supernaturâ humanâ est completa (ut videris supponere in solutione) non poterit resultare unum per se, siue solum Verbum dicatur in recto, siue non; quod prorsus est per accidens ad præsentem difficultatem.

Facilius ergo obiectioni è numero 3. respondetur, Verbum divinum, prout terminat naturam humanam, non esse completum: quia licet in se sit completum per naturam divinam, non tamen secundum eam terminat, sed præcisè secundum subsistentiam, quæ ut sic est incompleta. Præterea, humanitas quæ terminatur, licet sit in esse naturæ completa, non tamen in esse suppositi. Et quoad hoc eadem est difficultas de naturâ humanâ, propriâ terminatâ subsistentiâ; unde in eo genere, in quo ununtur, & prout ununtur, utrumque extremum est incomple-

rum, aliâs non fieret vnum per se. Vnde semper argumentum commune vim habet: quia si materia prima ante animam rationalem esset completa, id esset in ratione naturæ, & insuper anima deberet materiæ vt completæ vniri, quia per suammet essentiam materia esset completa, & anima cadens supra essentiam materiæ, deberet necessariò cadere supra eam, vt completa: inde fit, vt non posset vnum per se cum eâ constituere, & quoad hoc non est eadem ratio de Verbo diuino, quia ibi propter distinctionem virtutalem magnam (qualis in creaturis non reperitur) potest Verbum vniri secundum solam subsistentiam, quæ vt sic est incompleta; & non vniri secundum naturam illi idemificatam; quod in creaturis fieri non potest: ergo ex hoc capite non bene reicitur consequentia num. 2. facta ab homine ad alia entia, quam aliunde nos ibi fortius reicimus. Adde tamen, aliter posse efficaciter ab homine ad alia composita argui, præsertim ad animantia; quia eodem modo quo homo moritur, & illa moriuntur, iuxta illud Salomonis, *Vnus est interitus hominis, & inimentorum, & equa virisq; conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur.* sed ex morte hominis inferitur, dari formam substantialem, ex cuius separatione à corpore oritur hominis mors; ergo similiter inferretur forma substantialis animantium ex eorum morte.

Secundò probatur eadem consequentia: quia sicut in homine ex diuersitate organorum, dispositionum, & operationum colligimus formam substantialem, quæ sit principium illarum; nam materia prima de se nõ exigit illas, vt patet in materiâ primâ aquæ, &c. ergo eæ exiguntur à formâ substantiali; ergo cum in reliquis animantibus videamus similes dispositiones, operationes, organizationem, &c. fateri debemus, dari in illis formam substantialem ex quâ ea omnia oriuntur.

Secundo-principaliter solet probari formæ existentia (& hoc argumento vtuntur recentiores) quia plus differunt leo & equus inter se, quam homo albus & niger; sed isti differunt accidentaliter, ergo illi plus quam accidentaliter, ergo substantialiter. Non vrget hoc argumentum: facile enim responderent aduersarij, concedendo esse maiorem differentiam, accidentalem tamen, quia homo albus & niger solum differunt in colore, leo autem & equus in colore, figurâ, magnitudine, organizatione, viribus, &c. quæ differentia solum est accidentalis, etsi maior quam differentia hominis albi à nigro. Neque à nobis alia maior differentia videtur, nisi in accidentibus operationibus, &c.

Meliùs ergo Secundo, quia aqua, quantumuis calefiat, relicta tamen suæ naturæ, pristinam recuperat frigiditatem; ergo manet in ipsâ aliquod principium illius frigiditatis: sed hoc non est materia, quia hæc non exigit potius frigus quam calorem, ergo est forma substantialis aquæ.

Dices, Est qualitas quædam occulta accidentalis, à quâ producitur frigus. Sed contra, vel illa (quam tu qualitatem dicis) oritur ab alio principio priori, & illud dicam ego formam esse substantialem, quia est primum principium vnde omnes operationes oriuntur; vel non supponit aliud prius, & tunc ipsa erit forma substantialis,

quia est de primo conceptu aquæ, & prima radix operationum.

Urgeo argumentum in omnibus aliis rebus, quia in illis omnes operationes vel radicanur in aliquo principio, quod eo ipso erit forma substantialis; vel sunt inter se disparatæ, quod falsissimum est: videmus enim, in equo v. g. post mortem deficere omnes operationes, motu, vitam, &c. item in igne extincto deficere illuminationem, calefactionem, exsiccationem, &c. ergo omnes illæ operationes connexæ erant inter se, & radicata in aliquo principio primo & substantiali, ex cuius defectu pereunt omnes illæ; si enim fuissent inter se disparatæ, cur vnâ pereunte, omnes aliæ eo ipso perirent? Et tunc intelliges, quare ferrum, quantumuis candens, si separetur ab igne, recuperat priora accidentia, quod non contingit in papyro & stupâ accensis, quia ferrum non amittit formam substantialem, ideoque per illam reducit ad pristinum statum; papyrus autem & stupâ illam amiserunt, ideoque ex defectu illius non redeunt ad priorem statum. Ob eandem rationem animal, quantumuis ratione alicuius morbi penè consumptum sit, si tamen maneat viuum, postea morbo deficiente recuperat paulatim pristinam sanitatem. quod si semel intereat defectu caloris aut frigoris, v. g. postea quantumuis redeat calor vel frigus, numquam tamen priores actiones & sanitatem recuperabit; ergo quia in vno casu amittit formam substantialem, in alio verò non.

Concludo intentum argumento ex Eucharistia desumpto: quia Fides docet, post verba consecrationis destrui totam substantiam panis, & ibi manere omnia accidentia panis; ergo accidentia non sunt partes substantiæ panis, alioquin non esset tota substantia deperdita; ergo ultra accidentia dabitur aliquid aliud, quod sit substantia perfecta panis. Sed hæc nõ est sola materia, tum quia hæc est eadem in omnibus entibus, & si ipsa sola esset panis, etiam lapis esset panis, quia habet eandem materiam in specie; tum quia ibi ponitur sub eis speciebus materia prima, scilicet corpus Christi Domini, exercens circa accidentia panis idem, quod exerceat substantia panis, si adesset; & consequenter ibi maneret propriè panis, quia maneret materia prima, & accidentia panis, quæ constituunt substantiam panis adæquatè per te; ergo substantia panis, iuxta Fidem, aliquid aliud dicit à materiâ & accidentibus panis distinctum, quod est forma substantialis; ergo idem erit in reliquis aliis entibus, quæ non minùs habent substantiam & accidentia, quàm panis & vinum.

Probatâ ergo formâ substantiali, nunc de eius definitione agendum. Eam tradit P. Suarez Disputatione 61. lect. 5. *Est substantia simplex & incompleta, quæ actuando materiam, cum eâ constituit essentiam substantia completâ.* Sed breuius, forma est actus substantialis materiæ, tum eâ constituens compositum. Tò actus extenditur etiam ad formas accidentales: per ñ substantialis differt ab accidentibus; reliqua satis aperta sunt. Aduerte, quando dicimus formam esse simplicem solum, negare compositionem essentialem, sicut in simili de materiâ dixi; quia forma substantialis materialis habet partes integrantes, iuxta diuersitatem partium integrantium materiæ in quâ recipitur.

Ad-

14 Aduerte præterea, formam dicere ordinem & respectum transcendentelem ad materiam, sicut è contratio diximus supra de materiâ respectu formæ: & ratio est, quia hoc quod est posse actuare materiam, est quid essentiale formæ, sicut materiâ posse recipere formam quod deficeret deficiente materiâ; sicut etiam in materiâ deficeret, posse recipere formam, si forma esset impossibilis, unde & forma à materiâ, & materiâ à formâ in esse possibili essentialiter dependent. Sed de hoc fusiùs infra Disputatione VII. de Causis agendum erit.

Aduerte Tertiò, formam non habere diuersum respectum ad totum compositum ab eo, quem habet ad materiam & vnionem, idem intellige è contrario de materiâ: ratio est, quia in composito nihil aliud est præter materiam, vnionem & formam; sed forma non respicit se ipsam, ergo solum potest respicere materiam & vnionem.

15 Aduerte Quartò, formam non actuare, aut vniri cum materiâ, mediâ aliquâ potentiâ accidentali, quod probatur eisdem rationibus, quibus supra Disputatione II. Sect. 3. de materiâ primâ idem ostendi: videantur ibi, est enim eadem prorsus difficultas.

Sed obicies, ad probandum non esse possibilem formam substantialem materiâ: Quia proprium est accidentis dependere à subiecto, sed forma materialis dependet ab illo, ergo non potest esse substantialis. Respondeo, negando Maiorem, quia differentia accidentis à substantiâ, non consistit in dependentiâ vel in independentiâ à subiecto, sed in eo quod constituat totum per se vel per accidens. Quid autem hoc sit, non est in præsentî explicandum, sed in Metaphysicâ, cum de differentiâ substantiæ ab accidenti egerimus.

SECTIO II.

Utrum Forma sit tota quidditas compositi.

16 Ex dictis præcedenti Disputatione videbatur omnino certum, formam substantialem non esse totam essentiam compositi, quia hoc coalescit etiam ex materiâ, vt ex alterâ comparte; unde sine illâ nequit saluari tota essentia compositi, quod non distinguitur, à partibus vnitis inter se. Quia tamen nonnulli dixerunt, solam formam esse quidditatem compositi, materiam autem solum esse quasi vehiculum illius, oportet nunc eorum argumenta opinionemque confutare.

Primò arguunt: Quia homo (idem est de aliis viuientibus) vi caloris naturalis amittit continuò plures partes materiæ, & alias nouas acquirit, potestque contingere vt post multos annos nihil materiæ primæ maneat in homine eius quam initio habuit, & tamen manet idem homo; ergo materia prima non constituit formaliter hominem, alioquin eâ mutata mutaretur etiam homo.

17 Hoc argumentum eodem modo probat, non esse de constitutione equi formam equi, quia per diminutionem & corruptionem factam vi caloris naturalis, non solum deperditur pars

materiæ, sed etiam pars formæ dependentis à parte materiæ deperditur. Respondeo igitur, Physicè loquendo non manere eundem numero hominem, nec eundem numero equum, post multos annos, qui antea erat, vt conuincit ratio facta: moraliter tamen dicitur, esse idem numero, quia pars quæ additur de nouo, est eiusdem speciei cum præcedenti, nec differentia percipitur, ideoque semper vulgariter idem reputatur; sicut etiam dici solet idem fluius qui modò defluit, ac qui heri, & nihilominus Physicè neque vnâ fortè guttam aquæ habet hodie eandem numero quam heri habuit.

Secundo arguunt: Quia fides docet, resurre- 18 cturos eisdem numero homines qui modò viuunt, & tamen non poterunt resurgere semper cum eadem numero materiâ, quam habuerunt, quia hæc aliquando fuit in pluribus hominibus successiue; ergo materia non est de constitutione hominis. Durandus in 4. distinctione 44. quæstione 3. dixit (vt hanc difficultatem solueret) esse quidem de essentiâ compositi materiâ primam, non tamen potiùs hanc quàm illam; quia cum materia accipiat esse hanc ab hac formâ, inde fit vt si hæc forma sit eadem, materia etiâ eadem perseueret. Nonnulli impugnant Durandum, quia in ipsis terminis videtur inuolueri contradictionem, dum ex vnâ parte docet materiam reddi hanc ab hac formâ, & ex aliâ docet, compositum manere idem, siue sit hæc siue illa materia; quo iam videtur admittit, etiam manente eadem formâ posse esse diuersas materias, quod est contra ipsum. Hæc impugnatio non 19 eum vrget; quia ipse non admittit, sub eadem formâ posse esse hanc vel illam materiam, sed solum sub diuersis formis: ait enim materiam, quæ modò est v. g. sub formâ canis, ideoque est diuersa, licet ratione ipsius formæ, ab eâ materiâ quæ est sub formâ equi; si tamen poneretur in ipso equo, futuram eandem numero cum eâ quam modò habet equus, in quo sibi non contradicit.

Melius ergo impugnatur: Quia distinctio non potest alicui rei provenire ab alio à se distincto, etiam solâ ratione, & multò minùs realiter, vt ostendi Disputatione IV. Logicâ, numero 11. & Disputatione I. Metaphysicâ, à nu. 51. Impugnantur præterea, quia post mortem hominis manet idem corpus numero quod fuerat viuum, & non manet eadem ibi numero forma, ergo materia non accipit à formâ esse hanc numero. Tandem, 20 quia si hæc materia, quam ego modò habeo, est distincta numero ab eâ quam habet Petrus, ergo dicit negationem illius in suo conceptu: ergo licet vtrique ponatur sub eadem formâ, manebit distincta, alioquin dicendum esset, materiam manus hominis esse eandem numero cum materiâ capitis, quia sunt sub eadem formâ, quod ridiculum est. Sequela est certa in sententiâ Durandi, eius absurditas oculis cernitur: nam materiæ manus & pedis conueniunt contradictoriâ prædicatâ, scilicet moueri & non moueri, tangi & non tangi, &c. ergo non sunt eadem indiuisibilis entitas. Deinde etiam sequitur, non habere hominem in ætate virili plus materiæ, quàm habuit in infantiâ, quia cum habeat eandem numero animam, nec maiorem nec minorem, debet etiam in sententiâ Durandi eandem numero habere materiam; quæ omnia valde absurda sunt.

Magister